

RECENZJE

Ks. Marian Kowalczyk SAC, *Teologia sakramentu święceń w perspektywie apostołatu wyświęconych*. Wydawnictwo Apostolicum, Ząbki 2012, ss. 432.

Książka ks. dr hab. Mariana Kowalczyka prof. UKSW, pt.: *Teologia sakramentu święceń w perspektywie apostołatu wyświęconych*, w interesujący i dostosowany do założeń metodologicznych sposób prezentuje genezę, rozwój historyczny i aktualne zagadnienia dotyczące dogmatycznego traktatu o sakramencie święceń i misji osób ordynowanych, stanowiących hierarchię Kościoła. Autor książki, który jest kierownikiem Katedry Teologii Pozytywnej Wydziału Teologicznego UKSW oraz dyrektorem Instytutu Teologii Apostolstwa, działającego jako Ośrodek Naukowo-badawczy tegoż uniwersytetu, traktuje teologię i misję wyświęconych jako rozwinięcie nauki o jedynym kapłaństwie Chrystusa, przekazanym Apostołom i ich następcom, wybieranym spośród uczniów i posyłanym w mocy Ducha Świętego.

Publikacja pozwala z łatwością stwierdzić, że prawda o kapłaństwie służebnym jest pierwszą i podstawową w kontynuacji zbawczej misji Chrystusa w Kościele i świecie, co jest bardzo istotne w perspektywie nowej ewangelizacji dla przekazu wiary chrześcijańskiej, zgodnie z założeniami programowymi XIII Zwyczajnego Synodu Biskupów, który odbył się w dniach 7–28 X 2012 roku, a także rozpoczętego 11 X 2012 – listem apostołskim Benedykta XVI *Porta fidei* – Roku wiary, który zakończy się w uroczystość Naszego Pana Jezusa Chrystusa Króla Wszechświata, 24 XI 2013 roku. Myśl o wyjątkowej roli duchowieństwa w apostołacie wszystkich stanów Kościoła towarzyszyła błogosławionemu Janowi Pawłowi II oraz kard. Ratzingerowi, kiedy jako prefekt watykańskiej Kongregacji Nauki Wiary, ściśle współpracował z papieżem Polakiem, promując dzień modlitw o świętość kapłanów w uroczystość Najświętszego Serca Jezusowego, wzorując się przy tym na świętym proboszczu z Ars, którym jest Jan Maria Vianney.

Mając na uwadze najbardziej aktualne oczekiwania „widzialnej głowy Kościoła”, ks. Marian Kowalczyk słusznie zwraca uwagę na zadania wyświęconych według stopni święceń w perspektywie

ich służebności eklezjalnej, która pociąga za sobą konieczność przyjęcia postawy samego Chrystusa, absolutnie posłusznego woli Boga Ojca, a więc posłusznego do tego stopnia, że wola jednego pokrywała się z wolą drugiego: „Oto idę, abym spełniał Twoją wolę” (Hbr 10,9). W toku wywodów coraz mocniej uwypuklana jest prawda, iż kapłan tylko wtedy będzie mógł powiedzieć, że jest podobny do Chrystusa, i działa *in persona Christi* (KK 10), gdy uczyni swoimi słowa z *Listu do Hebrajczyków*, ze wszystkimi wynikającymi z nich wymaganiami i rozciągnie je na całe swe życie. Ostatecznie wskazanie przez autora *Listu do Hebrajczyków* na uświęcenie mocą Ofiary Ciała Chrystusa wiąże się z wymogami życia związanego ze sprawowaną przez kapłana Eucharystią, rozumianą jako zwieńczenie sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, co mocno podkreśla cała tradycja eklezjalna, której towarzyszy świadomość, że egzystencja chrześcijańska, zwłaszcza w przypadku małżeństwa i rodziny oraz życia konsekrowanego, jeśli nie jest ofiarna i służebna, zatracą swój najgłębszy sens i wypacza misję Kościoła w świecie.

Na podkreślenie zasługuje uwzględnienie w publikacji diakonatu, który wykształcił się już w początkach chrześcijaństwa jako urząd osób odpowiedzialnych za funkcje charytatywne we wspólnocie chrześcijańskiej, a po Soborze Watykańskim II na nowo odzyskał swoją pierwotną rangę w Kościele katolickim, dzięki przywróceniu diakonatu stałego. Szczególnie istotny jest apostołski udział diakonów stałych w środowiskach pozakościelnych oraz podejmowane przez nich inicjatywy ekumenicznej włączenia się w dialog z innymi religiami.

Metoda, którą ks. Kowalczyk zastosował dla osiągnięcia celu monografii koncentruje się na analizie materiałów źródłowych, a więc przekazów biblijnych i dokumentów Magisterium Kościoła, zwłaszcza tych, które zostały wydane w perspektywie trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa i Roku Kapłańskiego oraz są wydawane aktualnie. Przeprowadzone analizy, uwzględniające także elementy metody historyczno-teologicznej, zaowocowały syntetycznymi ujęciami zagadnienia. Należy docenić, że metoda uwzględnia personalistyczne nastawienie współczesnego Magisterium Kościoła i teologii, zarówno w odniesieniu do formacji kapłańskiej, jak i całościowo rozumianej koncepcji zbawienia, urzeczywistnianego w apostołskiej posłudze hierarchii, ściśle współdziałającej ze

świeckimi wyznawcami Chrystusa. Boskim wzorem takiego kapłaństwa i apostołstwa jest sam Jezus Chrystus, jedyny i wieczysty kapłan, na stałe obecny w swoim Kościele jako Jego Głowa, a także Apostołowie, i ci spośród całej rzeszy hierarchów Kościoła, którzy zostali włączeni w poczet świętych i błogosławionych. Radowe fakt, że nie brakuje wśród nich wielkich Polaków XX wieku, z błogosławionym księdzem Jerzym Popiełuszką, Janem Pawłem II i Męczennikami II wojny światowej na czele.

Książka składa się z trzech części. Część pierwsza koncentruje się na teologii sakramentu święceń i apostołatu wyświęconych w tradycji biblijnej i eklezjalnej. Rozdział poświęcony apostołowi hierarchii w świetle podstaw biblijnych dowodzi, iż kapłańskie *vivere* ma poświadczać, że głównym celem apostołatu hierarchii w służebnej misji Kościoła jest „sakramentalny styl życia” i obcowania z Chrystusem, o którym pisał błogosławiony Jan Paweł II w Liście apostołskim *Dominicae Cenaе*, o tajemnicy i kulcie Eucharystii, z roku 1980. Z sakramentalnym stylem życia wiąże się ściśle oddawanie czci Bogu, Ojcu Najwyższemu, zgodnie ze słowami Chrystusa: „Nadchodzi godzina, kiedy to prawdziwi czciciele będą oddawać cześć Ojcu w Duchu i prawdzie, a takich to czcicieli chce mieć Ojciec” (J 4,23). W tym aspekcie sakramentalny styl życia hierarchii rozciąga się na wszystkich wiernych, dowodząc jak bardzo prawdziwe oddawanie czci Bogu ma charakter trynitarny, to znaczy, że każdy chrześcijanin kieruje się prosto ku Ojcu, gdy pod wpływem Ducha karmi się całą prawdą, którą przyjmuje od Jezusa, działającego przez posługę kapłana. Prowadząc taki styl życia, można z całym nadprzyrodzonym realizmem powtórzyć słowa św. Pawła: „Już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20). Kolejny rozdział części pierwszej pochyla się nad wypowiedziami Magisterium Kościoła o hierarchii, począwszy od kształtowania się doktryny Kościoła, przez dokumenty kolejnych Soborów, aż do Soboru Watykańskiego II i bogatej doktryny posoborowej. Rozdział końcowy pierwszej części publikacji podejmuje kwestie związane z zagadnieniem sakramentu święceń w optyce sakramentologii dogmatycznej.

Druga część dysertacji ukazuje posłannictwo trzech stopni hierarchii w ramach zbawczej misji Kościoła, w perspektywie apostołowskiego współdziałania duchownych i świeckich. Konkretnie rzecz biorąc autor zwraca kolejno uwagę na apostołskie zadania

biskupów, prezbiterów i diakonów, ze szczególnym uwzględnieniem – wspomnianej wyżej – posługi diakonów stałych. Zgodnie ze wskazaniami eklezjologii soborowej, najczęściej uwagi poświęca się posłudze biskupów, dostosowanej do współczesności w posynodalnej adhortacji apostołskiej błogosławionego Jana Pawła II *Pastores gregis* (16 X 2003) oraz w Dyrektorium Kongregacji do spraw Biskupów o pasterskiej posłudze biskupów *Apostolorum successores* (22 II 2004). Rozdział ukazujący apostołskie zadania prezbiterów jednoznacznie wykazuje, iż poszczególne ich funkcje (podobnie jak funkcje biskupa) – określane zwykle jako pasterskie (*munus pastorale, munus pascendi*) – stanowią uzupełniające się części jednej całości, i tym samym poświadczają, że w apostołstwie wyświęconych chodzi ostatecznie o działanie „w Osobie Chrystusa Głowy i Pasterza Kościoła”. Działanie to rozpoczyna się od – poświadczonej świadectwem życia – posługi słowa, która ściśle łączy się z sakramentami, zaś swój szczyt i pełnię osiąga w sprawowaniu Eucharystii. Dopełnieniem wywodów jest ukazanie roli prezbitera jako pasterza. Prezentacja apostołskich zadań diakonów, podjęta w kolejnym rozdziale, jasno dowodzi, że funkcja diakona w Kościele jest faktem obiektywnym i trwałym. Nie pomijając przysługującej diakonowi posługi słowa (*diaconia verbi*), ani posługi miłosierdzia (*diaconia caritatis*), ks. Kowalczyk koncentruje się na posłudze liturgii (*diaconia liturgiae*), która w Kościele katolickim została zepchnięta na margines, przypuszczalnie ze względu na zbyt jurydyczny sposób myślenia, który w pewnym okresie zdominował sakramentologię. Drugą część wieńczy rozdział wskazujący na nieodzowną potrzebę apostołskiego współdziałania duchownych i świeckich, z mocnym wyakcentowaniem komplementarności kapłaństwa wspólnego wszystkich wyznawców Chrystusa z kapłaństwem hierarchicznym.

W części trzeciej ks. M. Kowalczyk zwraca uwagę na apostołat hierarchii w aspekcie dochowania wierności powołaniu z uwzględnieniem zasad formacji, począwszy od środowiska rodzinnego, przez – poprzedzoną odpowiednim przygotowaniem – formację przed-seminaryjną i seminaryjną, aż do formacji permanentnej. Całość wywodów kończy przedstawienie motywów wierności, umieszczających dramat odejść ze stanu duchownego w kontekście osobistego świadectwa księży, którzy wracają do „pierwotnej miłości” (Ap 2,4) i pierwotnej gorliwości apostołskiej w służbie Bogu

i ludziom, co jest szczególnie ważne w czasach intensywnego prowadzenia nowej ewangelizacji dla przekazu wiary chrześcijańskiej.

Autor książki wykazuje, że życie Chrystusa w człowieku, to niewątpliwie najwspanialszy owoc nowej ewangelizacji oraz apostołatu wyświęconych, który – pod groźbą utraty tego życia – zobowiązuje do bezwzględnego trwania w wierności. Wierności takiej oczekują zwłaszcza świeccy wyznawcy Chrystusa, którzy – będąc członkami Jego Mistycznego Ciała – pragną dążyć do świętości, ściśle współpracując ze swymi pasterzami, spełniającymi w ludzie Bożym jedyną i tylko sobie właściwą rolę, wynikającą z sakramentu święceń. Akcent położony na rozwój duchowości wyświęconych i wzrastanie w świętości życia na wzór Matki Chrystusa i Kościoła – „całej Świętej”, tzn. nie tylko wolnej od wszelkiej zmały grzechowej, lecz jakby stworzonej przez Ducha Świętego i ukształtowanej „jako nowe stworzenie” (KK 56), jest motywem radości, będącej doświadczeniem całego ludu Bożego, pielgrzymującego do domu Ojca, a także tych wszystkich, którzy – nie przynależąc do Kościoła, a nawet deklarując się jako niewierzący – paradoksalnie bardziej potrzebują kapłana, niż ci, którzy wierzą. Całość wywodów kończy zestawienie i unaocznienie wyników badań, które w kontekście osobistego świadectwa wiary i apostołskiej gorliwości bardzo licznych wyświęconych, rozbudzają nadzieję na lepsze jutro i nową wiosnę chrześcijaństwa.

Preferowany w recenzowanej książce prymat danych pozytywnych prowadzi do wniosków pewnych i wyczuła na dokumenty Magisterium Kościoła o teologii i posłudze wyświęconych w apostołskiej misji Kościoła. Są to zwłaszcza dokumenty Soborów, Synodów biskupów, papieży oraz watykańskich Kongregacji do spraw Duchowieństwa, Biskupów, Nauki Wiary, Wychowania Katolickiego oraz Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Tak więc źródła uwzględnione w publikacji są dobrze dobrane i odpowiednio wykorzystane. Należy docenić, iż autor wykazał się należyłą znajomością biblijnej, historyczno-patrystycznej i teologicznej literatury przedmiotu, zwłaszcza z „Roku kapłańskiego”, która stanowi imponujące, teologiczne tło opracowanego zagadnienia. Warto zwrócić uwagę, że ks. Kowalczyk uwzględnia także publikacje socjologiczne, które ukazują aktualny kryzys tożsamości kapłańskiej i zauważa rangę wszelkich szczebli formacji, ze szczególnym uwzględnieniem (najczęściej zaniedbywanej) formacji przed wstą-

pieniem do seminarium, począwszy od wychowania w rodzinie, a także formacji stałej, jako nieodzownej w przewyciężeniu kryzysów, a zwłaszcza związanego z nimi braku wystarczającej ilości powołań i nasilającego się dramatu odejść ze stanu duchownego.

* * *

Można bez przesady potwierdzić zdanie zamieszczone na okładce: „Z treści książki wynika, iż jej autorowi bardzo leży na sercu sprawa posługi osób duchownych. W książce znajduje się cały szereg fragmentów odkrywczych, świetnie przemyślanych, świadczących o erudycji i głębi autora”. Dzięki wymienionym walorom, książka ks. Mariana Kowalczyka, ukazująca się jako 15 tom w serii: Biblioteka Instytutu Teologii Apostolstwa, w pełni zasługuje na upowszechnienie jej przez owocną dystrybucję, którą prowadzi pallotyńskie Wydawnictwo Apostolicum w Ząbkach k. Warszawy, ul. Wilcza 8, 05-091 Ząbki, tel. 22/771 52 30.

Ks. Paweł Góralczyk SAC